



6. โรค แมลงและสัตว์ศัตรู

โรค เช่น โรคไหม้เกิดจากเชื้อรา สามารถเข้าทำลายได้ตั้งแต่ระยะกล้าจนถึงออกรวง ควรลดการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนเมื่อมีสภาพอากาศชื้นหมอกลงจัด ใช้สารเคมีกำจัดเชื้อรา เช่น คาซุมิน 2% เบนเลท 50%

แมลงศัตรู ได้แก่ หนอนกอ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และเพลี้ยจักจั่นสีเขียว การป้องกัน ตรวจสอบแปลงนา อย่าให้ข้าวแน่นเกินไป ตรวจสอบแมลง ถ้าพบศัตรูธรรมชาติ เช่น แมงมุม มวนดูดไข่ ปริมาณใกล้เคียงกับแมลงศัตรูข้าว ไม่จำเป็นต้องฉีดสารเคมี สำหรับในสภาพนาหว่าน ถ้าฝนทิ้งช่วงจะพบว่า มีด้วงชั้ดดม หรือด้วงดำ จะกัดทำลายส่วนอ่อนของต้นกล้าข้าวเป็นสีขาวที่อยู่ใต้ดินระดับเหนือรากข้าว การป้องกัน คือ ไม่ทำนาเร็วเกินไป ใช้กับดักแสงไฟล่อมาทำลาย พบมากในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน หนู ป้องกันโดยทำลายแหล่งอาศัย ใช้กับดักหรือใช้สารเคมีกำจัด

7. การเก็บเกี่ยว

เก็บเกี่ยวในเวลาที่เหมาะสม คือนับจากวันที่ข้าวออกดอกแล้วประมาณ 30 - 35 วัน ซึ่งเป็นระยะที่เมล็ดสุกแก่พอเหมาะทำให้ได้น้ำหนักเมล็ดสูง ข้าวเต็มเมล็ดและมีคุณภาพการสีดี เรียกว่า ระยะพลับพลึงวิธีเก็บเกี่ยว ก่อนถึงระยะก่อนเก็บเกี่ยว 10 วัน ควรระบายน้ำออกเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกัน

8. การนวดและการตาก

การตากก่อนนวด

1. ตาก 2 - 3 แดด ก็พอเพียง
2. หมั่นกลับกองข้าว เพื่อให้แห้งสม่ำเสมอ
3. เวลากลางคืน ควรหาวัสดุกันน้ำค้าง และฝน

การนวดข้าว
ระมัดระวังการมีพันธุ์ข้าวอื่นปนมากับเครื่อง ควรมีการทำความสะอาดเครื่อง ทั้งในส่วนของรถเก็บเกี่ยวและรถนวด

การตากข้าวหลังนวด

เมื่อนวดข้าวแล้วควรตากบนลานที่พื้นมีวัสดุรองรับ ความหนาของข้าว 5 - 10 เซนติเมตร พลิกกลับทุก 2 ชั่วโมง วันละ 4 ครั้ง เป็นเวลา 2 - 3 วัน หรือจนกว่าจะได้ความชื้น 14 เปอร์เซ็นต์

การเก็บรักษา ควรทำความสะอาดถังฉางก่อนนำข้าวไปเก็บ มีการแยกเก็บระหว่างข้าวหอมมะลิกับข้าวพันธุ์อื่น

เกษตรกรควรมีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในฤดูต่อไป เพื่อให้สามารถพัฒนาวิธีการจัดการนาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ ข้อมูลที่ควรจดบันทึก ได้แก่

- ชื่อพันธุ์ วันปลูก วันออกดอก และวันเก็บเกี่ยว
- วันที่ และระยะเวลาที่ข้าวกระทบต่อความแห้งแล้ง หรือน้ำท่วม
- การล้มของต้นข้าวหลังออกรวง ปริมาณน้ำในนาขณะเก็บเกี่ยว
- ชนิดของโรค แมลง และสัตว์ศัตรู ที่พบในแปลงนา
- วันที่โรคหรือแมลงเข้าทำลาย วิธีการกำจัด ชนิดและอัตราสารเคมีที่ใช้กำจัด
- วันที่ใส่ปุ๋ย ชนิดและอัตราปุ๋ยที่ใช้
- ค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีที่ใช้ป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และอื่นๆ



สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว

จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทร. 0-2940-6115 โทรสาร 0-2940-6115

www.ricethailand.go.th

เรียบเรียงโดย : จุลมณี ไพฑูรย์เจริญลาภ
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
จรี ภัทรกุลนิษฐ์
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว

พิมพ์ครั้งที่ 2
จัดพิมพ์โดย
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย 79 ลาดยาว
จตุจักร นวมวงศ์วาน 10900
โทร 0-2561-4567

ที่ปรึกษา
คณะผู้จัดทำ

จุลมณี ไพฑูรย์เจริญลาภ	จรี ภัทรกุลนิษฐ์
อนันท์ หาญเกริกไกร	วัชรภรณ์ พวงแก้ว
ไมตรี ปรีชา	อำนาจ กนกสิงห์
อมรพันธุ์ ชูมี	จิตภา จันทรแดง
นภาพร กลางท่าไค้	พรทิพย์ จันทรแจ้ง



ข้าวหอมมะลิ

การผลิตให้มีคุณภาพดีและผลผลิตสูง



สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว

เอกสารเผยแพร่ สสช.2550-05-002



ข้าวหอมมะลิ เป็นข้าวเจ้าที่มีคุณภาพดี มีกลิ่นหอมและนุ่มเป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ และผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีกำลังซื้อสูง ปริมาณการส่งออกปีละกว่าร้อยละ 30 ของการส่งออกข้าวทั้งหมด คิดเป็นมูลค่าปีละกว่า 40,000 ล้านบาท

คุณสมบัติ

ข้าวสารเมล็ดเรียวยาวขาวใสเป็นเงาและมีท้องไข่น้อย ข้าวสุก เลื่อมมัน อ่อนนุ่มและมีกลิ่นหอม หอมมะลิ เป็นชื่อที่เรียกในวงการค้าของผู้บริโภคและผู้ประกอบการ โดยพันธุ์ที่ปลูกมี 2 พันธุ์ คือ ขาวดอกมะลิ 105 และ กข 15 พันธุ์ที่มีการปลูกมากที่สุดในปัจจุบันถึงร้อยละ 90 คือ พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ซึ่งสามารถปลูกได้ทั่วประเทศ แต่แหล่งที่ปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบน

การผลิตข้าวหอมมะลิให้มีคุณภาพดีและผลผลิตสูง

- 1. สภาพพื้นที่** เป็นพื้นที่ลุ่มปานกลางไม่ลุ่มมาก ไม่เสี่ยงต่อน้ำท่วมหรือฝนแล้ง สภาพดินเป็นดินทรายถึงร่วนหรือร่วนเหนียว
- 2. การใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี** ไม่มีพันธุ์อื่นปน มีความงอกและสมบูรณ์ ปราศจากสิ่งเจือปนและโรคแมลง โดยมีการคัดเลือกพันธุ์ดี และนำมาจากแหล่งที่ดี เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น
- 3. วิธีการปลูกและช่วงเวลาที่เหมาะสม** โดยคำนึงถึงสภาพพื้นที่และปริมาณน้ำฝน กล่าวคือ
 - ควรทำนาดำในท้องที่ที่มีฝนตกดี มีปริมาณน้ำฝนมากเฉลี่ยต่อเดือนไม่ต่ำกว่า 130 มม. โดยตกกล้าประมาณเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคมและปักดำประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม
 - ทำนาหยอดหรือหว่านในพื้นที่ที่ฝนตกน้อย หรือฝนล่าหรือทิ้งช่วง เวลาปลูกควรอยู่ระหว่างกลางเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม
 - กรณีจำเป็นต้องปลูกต้องข้าวเร็ว ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พบปัญหาข้าวสูงเกินไปหรือมีวัชพืชขึ้นมาก ให้ตัดต้นข้าวในระยะช่วงปลายเดือนกรกฎาคม ทั้งนี้ต้องมีความชื้นในนา



- การปลูกให้มีปริมาณต้นข้าวที่เหมาะสม โดยถ้าทำนาดำควรปักดำระยะระหว่างกอ 20-25 เซนติเมตร และระหว่างแถว 20-25 เซนติเมตร กอละ 3-4 ต้น ถ้าเป็นนาหว่านใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 15-20 กิโลกรัมต่อไร่

4. การเตรียมดิน ต้องเตรียมดินให้ดีเพื่อกำจัดวัชพืชและข้าวเรือที่จะขึ้นปนในนา โดยมีการไถอย่างน้อย 2 ครั้ง มีการหว่านปุ๋ยคอก ไถกลบตอซังข้าว หรือหว่านพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วพราง ถั่วพุ่ม ถั่วเขียว โสนอัฟริกัน อัตรา 5-8 กก./ไร่ แล้วไถกลบเมื่ออายุประมาณ 50 วันหรือระยะออกดอก เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน



5. การใส่ปุ๋ยเคมี ควรใส่อย่างน้อย 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ใส่หลังจากปักดำ 7-10 วัน หรือหลังจากข้าวงอก 20-25 วัน โดยใช้สูตร 16-16-8, 18-12-6, 16-12-8 อัตรา 20-30 กก./ไร่ หรือแบ่งใส่ 2 ครั้ง และควรใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดินด้วย

ครั้งที่ 2 ใส่ในระยะข้าวเริ่มตั้งท้องเพื่อให้ได้เมล็ดต่อรวงมาก และเมล็ดที่สมบูรณ์ โดยใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 อัตรา 5-10 กก./ไร่ หรือสูตร 21-0-0 อัตรา 10-20 กก./ไร่ หรือสังเกตุจากสีของใบข้าวถ้ายังเขียวเข้ม ไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยอีกเพราะจะทำให้ข้าวเฟอิดได้

